

TÖRTÉNELEM

A 2016-OS ÉRETTSÉGI KÖVETELMÉNYEINEK
MEGFELELŐ OKTATÁSI SEGÉDANYAG

© 2016 PRESSTERN SOLUTIONS

Tartalomjegyzék

Elméleti szintézisek

A románság római eredete a történészek szemszögéből.....	2
Az elrómaiásítás (romanizare) lépései	2
A római eredet a történelmi dokumentumokban	3
Helyi autonómia és központosított intézményrendszer	5
A román fejedelemségek létrejötte.....	5
A román állami intézmények kialakulása	7
Demokrácia és totalitarizmus. Politikai ideológiák és gyakorlat..	9
Totalitarizmus és demokrácia Romániában	10
Ideológiai áramlatok	10
Románia alkotmányai.....	12
Románia alkotmányosságának fejlődése	12
Az 1866-os Alkotmány	13
Az 1923-as alkotmány	13
Az 1938-as alkotmány	14
A kommunista alkotmányok	14
Az 1948-as alkotmány	15
Az 1952-es alkotmány	15
Az 1965-ös alkotmány	15
Az 1991-es alkotmány.....	16
A modern román állam: a politikai projektől	
a Nagy Románia megalapításáig (XVIII–XX. század)	17
Politikai projektek	17
A politikai pártok megalakulása.....	20
Az Állami Intézmények Korszerűsítési Terve.....	20
Románia a világháborúk után. Sztálinizmus. Nacionalista	
kommunizmus és a kommunizmus elutasítása	22
A Kommunista Párt átveszi a hatalmat.....	22
Sztálinizmus	23
Nacionalista kommunizmus	24
A kommunizmus elutasítása	25
Visszatérés a demokráciára	25
A román térség, diplomácia és konfliktusok a középkorban ...	27

A Román Országok egyesülése	28
Románia és nagyhatalmak megegyezése a keleti válságtól a XX. század nagy szövetségeiig	29
A XVIII. század	29
A XIX. század.....	29
A XIX. század vége – XX. század eleje.....	31
Az első világháború.....	31
A két világháború közötti időszak.....	31
A második világháború	32
Románia a hidegháború idején	33

Tételmodellek

A románok rómaisága a történészek szemszögéből	36
A Román Fejedelemségek, illetve Románia fejlődése a XVIII–XX. században.....	38
Az alkotmányos rendszer Romániában.....	41
A modern román állam	43
A modern román állam fejlődése	46
A modern román állam fejlődése	48
Románia a II. világháború után	51
Románia a II. világháború után	53
Románia fejlődése a II. világháború után	55
Sztálinizmus és nacionalista kommunizmus Romániában.....	57
Nacionalista kommunizmus és antikommunista ellenállás a világháborúk utáni Romániában	59
Románia a sztálinizmustól a nacionalista kommunizmusig ...	62
Románia a sztálinista időszakban	64
Románia beavatkozása a nemzetközi kapcsolatokba, a keleti válságtól a XX. század nagy szövetségeiig	66
Románia és a nagyhatalmak a keleti válságtól a nagy XX. század nagy szövetségeiig.....	69
Románia a XX. századi nemzetközi kapcsolatokban.....	71
Románia a nemzetközi kapcsolatrendszerben	74
Románia a hidegháború idején 1.....	77
Románia a hidegháború idején 2	79

Elméleti szintézisek

A románság római eredete a történészek szemszögéből

A római eredet (romanitate) fogalma a románoknak a rómaiaktól való származását feltételezi, a dák és a római elem fennmaradását, a nemzeti és nyelvi egységet, a nyelv latin eredetét, egyes szokások és hagyományok rómaihoz hasonló lényegét, és azt, hogy a románok római eredetűnek vallják magukat.

Az etnogenézis a román nép és nyelv kialakulását jelenti. A román nép a dákból és a rómaiból származik – a római telepeselek és háborús veteránok egy része úgy döntött, nem tér haza az anyaországba az egykori Daciából, hanem itt marad, a mai Románia területén. Az ide érkezett vándornépek szintén jelentősen befolyásolták mind a népesség összetételének változását, mind a román nyelv kialakulását. A helyi lakosság elrómaiásodott, vagyis beolvastotta (asszimilálta) a római kultúra és civilizáció bizonyos elemeit. Ez a folyamat három lépésben zajlott.

Az elrómaiásítás (romanizare) lépései

Az első szakaszt előkészítő szakasznak nevezhetjük: a dák és a római kultúra közti első kapcsolatok Kr. e. II. századtól 106-ig tartó időszakra tehetőek, a korszak végét a római hódítás jelenti. A rómaiak fokozatosan, délről észak felé haladva igázták le a géta-dák területeket. Kr. u. 87–106. között a dák állam élén Decebal állt, aki konfliktusba került a rómaiakkal. 89-ben Dacia a Római Birodalom szövetséges (pártfogolt) királysága lett, ám a 101–102-ben, valamint a 105–106-ban lezajlott háborúk nyomán a rómaiak meghódították és római provinciává minősítették a dák államot.

A második lépés a szó szoros értelmében vett elrómaiásítás, amikor a római jellemzők eluralkodtak a társadalom minden szintjén. Ez az időszak 106–271/275-re tehető. A római beolvastás legfontosabb tényezői közt a római közigazgatási intézményeket, a hadsereget, az új tartományban letelepedett háborús veteránokat és gyarmatosító telepeseket, a városi életmód elterjedését, valamint a római jog, műveltség és vallás térhódítását tartjuk számon. Ez a folyamat visszafordíthatatlannak bizonyult: létrejött a dákormán népesség.

Az elrómaiásítás utolsó fázisa, az ún. posztaureliánus szakasz a római seregek visszavonása és a római uralom megszűnése alóli felszabadulás után zajlott. Bár a rómaiak visszavonultak az egykori dák királyság területéről, a Római Birodalomhoz fűződő gazdasági, politikai és katonai kapcsolatok továbbra is szorosak maradtak. A misszionáriusok tevékenysége nyomán az egykori provinciában elterjedt a kereszténység is. Ebben a szakaszban a teljes dákormán népesség minden társadalmi szegmense egységesen elrómaiasodott.

A román nyelv a román nemzet kialakulásával párhuzamosan fejlődött ki, és az újlatin nyelvcsaládhoz tartozik. Alaprétege dáko-moesiai – 150–200 szó maradt fent ebből a kevert ókori nyelvből –, a szókincs 80%-a és a nyelvtani szerkezet azonban azt jelzi, hogy a román nyelv a latinból származik. A román nyelv számos nyelvjárásra tagolódik (moldvai, olténiai, máramarosi stb.).

A római eredet a történelmi dokumentumokban

Először a VII. században említik történészek a rómaiak jelenlétét a Dunától északra fekvő területeken, amelyekre Chorenei Mózes az „ismeretlen ország”-ként hivatkozik, egy török krónika pedig a vláhok országaként nevezi meg a IX. században. Az X. században megjelenik a vláh (vlach) elnevezés, ami az etnogenézis végét jelzi. A XI. században a perzsa történétíró és földrajztudós Gardízi említi a románokat,

a szlávokkal, oroszokkal, magyarokkal együtt a Duna és a Kárpátok közti földrajzi térbe helyezve őket. Anonymus, a magyar Béla király névtelen jegyzője a XII. században közöl információkat a románokról és a IX. században a Kárpát-medencében létező politikai formációkról. Kézai Simon *Gesta Hunorum et Hungarorum* című krónikájában kijelenti, hogy a rómaiak Pannóniában voltak a hunok érkezésekor, egy részük Itáliába menekült, és a pásztorkodással és földműveléssel foglalkozó vláhok itt maradtak.

Ahogy növekszik a krónikairók érdeklődése a románok iránt, nagyjából a XIV. században megnő a róluk szóló feljegyzések, információk és történelmi források száma is. A XV. században több történetíró is hivatkozik a románok római származására. A XVII. században megjelennek a román írott források is: a moldvai Grigore Ureche és Miron Costin krónikái (*Letopiseșul Țării Moldovei*), Constantin Cantacuzino munkája, Dimitrie Cantemir *Istoria Țării Românești* című írása és egyéb munkái. Mindezek a dokumentumok hangsúlyozzák a római uralom alatti dák kontinuitás elméletét, valamint a románok egységét és kontinuitását. A Traianustól való tiszta származás elmélete Dimitrie Cantemirnél bukkan fel, akit az Erdélyi Iskola (*Școala Ardeleană*) előfutáraként tartanak számon.

A románoknak a római telepeseiktől való származását tagadó munkák a XVIII. században jelennek meg először, a XIX. század nagy egységesítési törekvéseinek – a fejedelemségek egyesülése, a latin ábécére való áttérés, a Románia név felvétele – azonban a római múlt az egyik alappillére. Ebben az időszakban érvényesül a szláv hatás a formálódó román nyelvre és népeiségre.

A XX. századi történetírást alapvetően kétféle megközelítés jellemzi: az egyik a század első felében, a másik a kommunista uralom idején született történelmi tárgyú munkákban érvényesül. Az előbbi megközelítés kiindulópontja a románság római eredete, az utóbbi pedig a dák és a szláv elem jelenlétét hangsúlyozza, csökkentve a római tényező jelentőségét. A kommunizmus idején született elméletek szerint a román nép már jóval a római hódítások kora előtt létrejött.

Tételmodellek

A románok rómaisága a történészek szemszögéből

- A század meghatározása, amelyben a gondolatot tárgyalták.
- Egy ok, amely miatt a történészek foglalkoztak a kérdéssel.
- Két gondolat megemlítése.
- Két történész megemlítése.
- Álláspont megfogalmazása.

A románok a nép identitásának alapvető elemének a rómaiságot tartják. Akárcsak más római eredetű európai népek, mint a franciák, olaszok vagy a spanyolok, a románok is latinon alapuló nyelvet beszélnek. Az elrómaisítás (romanizare) folyamata Krisztus után az I–III. századokra tehető, amikor a Római Birodalom a Dunától északra terjeszkedett.

A románok vláh elnevezés alatt jelentek meg a VIII–IX. században, amely a német népneve (etnonimusa) a romanici szónak. Ebben a században, a népvándorlással egy időben véget ért a románok etnogenézise is. Mondhatjuk, hogy a román nép egy kettős szintézis nyomán jött létre: a géta-dákok és a rómaiak, valamint a dákorománok és a vándor népek.

A román szókincs nagy része, 70%-a a Római Birodalomban beszélt latin nyelvből ered, amelyhez hozzáadódik egy 10%-nyi réteg, amely a géta-dák nyelvből ered és a maradék 20% szláv eredetű.

A középkorban, a XV. században a románok római eredetét Nicolaus Olahus tárgyalta, majd két századdal később a moldvai krónikások, Grigore Ureche és Miron Costin. Erdély területén más megközelítésről beszélhetünk, amely tagadja a

románok folytonosságát a Dunától északra és a románok római eredetét, az Osztrák–Magyar Monarchia javára. Ezt az elméletet Robert Roesler történész szintetizálta a XIX. században, bevándorlási elmélet név alatt futott és az osztrák–magyar érdekekkel volt összhangban.

Az osztrák történész ezen elmélete ellen több külföldi politikus is harcolt, mint E. Gibbon vagy Th. Mommsen, valamint román történészek, mint A.D. Xenopol, ő viszont régészeti, toponómiai, hidronómiai bizonyítékokat is gyűjtött, latin eredetű keresztény kifejezéseket stb. Az 1989 utáni munkák a román nyelv rómaiságát hangsúlyozzák, amely a románok római eredetét emeli ki.

A római eredet jelenleg is fontos szerepet tölt be a történelmi írásokban. 1989 előtt viszont nem kezelték tényként, főként a XVIII. század elejétől kezdődően, amikor Erdély magyar vezetés alatt állt. Ebben az időszakban az Inocențiu Micu-Klein, Gh. Șincai és Petru Maior által képviselt Erdélyi Iskola támogatta az erdélyi románok nemzeti jogait. A XIX. században a románok öntudata megerősödött, majd 1918 után olyan művek jelentek meg, amelyek segítették a jelenség megértését. A kommunista időszakban, a kultúra oroszosítása és az agresszív nacionalizmus következtében a rómaiság kérdése torzulásokat és túlzásokat szenvedett, a románok római eredetét tényként elfogadták, amely nem igényel más bizonyítékokat.

A Román Fejedelemségek, illetve Románia fejlődése a XVIII–XX. században

- Két, a román térségben a XVIII–XIX. században megtörtént történelmi esemény bemutatása.
- Egy, a román térségben a XIX. században megtörtént esemény bemutatása.
- Egy, a Nagy Románia megalakulásához hozzájáruló történelmi esemény megjegyzése.
- Saját álláspont megfogalmazása.

A fanarióta rendszer bevezetése 1711 után jelentős hatással volt a román társadalomra, amelyet a fejedelemségek nyugati világba való mély behatolása jelzett, miután az európaiság érzését átvették Dimitrie Cantemir és Constantin Cantacuzino asztalnok írásai hatására. A fanarióta uralkodók idején a belső politikai gyakorlat az volt, hogy a pénzügyi kérdések ellenőrzése a bojárok kezében volt, amely a rendi szerveződés egyik sajátosságát képezte. Az rendek reprezentatív intézmények által történő megkérdésének gyakorlata különösen a Mavrocordatok idején nyilvánult meg, amikor rendi gyűléseket hívtak össze a reformpolitika jogszerűsítése céljából. Constantin Mavrocordat felváltva uralkodott Moldvában és Havasalföldön, az Udvar beleegyezésével elkezdte a pénzügyi, adminisztratív és jogi intézmények átszervezését az állam racionalizálása szellemében.

Nemzeti követeléseivel révén a politikai rendszernek sikerült Tudor Vladimirescu forradalma előtt szolidarizálnia a nemzet teljes társadalmi tömbjét. A Vladimirescu-mozgalom programja látszólag a fanarióták ellen irányult, nem az Udvar ellen. A

valóságban viszont a görögök elűzése az első lépést képezte a függetlenség elnyerésében. A bojárok további lépéseket tettek a Vladimirescu-mozgalom leverése után, és értékes nyereségekre tettek szert az ország számára. 1821–22-ben nem kevesebb, mint 75 beadványt és reformtervezetet készítettek, amelyeket az oroszoknak, törököknek és osztrákoknak terjesztettek elő, követelve a nemzeti jogaik elismerését és, első sorban, a hazai uralkodók kinevezési jogának visszakapását. Következmenyképp az Udvar elfogadta a fanarióta uralkodók helyettesítését, Grigore Ghicat és Sandu Sturdzat kinevezve Havasalföld és Moldva uralkodójává. A belföldi uralkodókra való visszatérés egy nemzeti regenerációs folyamat kezdetét is képezte.

A modern román állam létrehozása után szükséges volt a függetlenség diplomáciai vagy katonai úton történő kiívása. Aláírták a román–orosz alkotmányt, amely engedélyezte az orosz hadsereg Románián való átkelését a Balkán-félsziget irányába. Oroszország köteles volt betartani Románia politikai jogait és területi integritását. Kevéssel a román–orosz egyezmény aláírása után megkezdődött a török–orosz háború, amelyben Románia nem vett részt. 1877. május 9-én a Parlament kikiáltotta Románia függetlenségét. 1878-ban azonban Törökország és Oroszország békét kötött. Oroszország hatalmának növekedése a nagyhatalmak elégedetlenkedéséhez vezetett, így ezek 1878-ban megszervezték a Berliini Kongresszust, egy új békeszerződés megvitatása céljából. Romániát I. C. Brăteanu miniszterelnök és Mihail Kogălniceanu külügyminiszter képviselte. Ők nem vettek részt a szerződésben, csak az álláspontjukat fejezhették ki. A szerződés következtében Romániának le kellett mondania Besszarábia három déli megyéjéről, viszont elismerték függetlenségét és hozzácsatolták Dobrudzsát. A függetlenség elérése fontos pillanat volt, mivel nőtt Románia presztízse, amely kedvező körülményeket teremtett az ország számára. Ezen körülmények között a gazdasági fejlődés könnyebb volt, és 1881-ben Romániát királysággá kiáltották ki.

Az I. világháború az Antant győzelmével végződött. Mivel Románia az Antant részévé vált, a győzelem hozzájárult az

egységes román nemzetállam létrehozásához. Besszarábia és Bukovina Romániával való egyesítése mellett döntöttek. A Gyulafehérvári Országgyűlés 1918. december 1-én kikiáltotta az Erdéllyel való egyesülést, így létrejött a Nagy Románia, a Chişinău-i, Cernuţi-i és gyulafehérvári demokratikus országgyűlések döntései alapján.

A XVIII. században a fanarióta uralkodók meghatározó szerepet tölthettek be, ekkor a modern állam még a nemzeti párt bojárjai által támogatott politikai projektek szakaszában volt. Az állam valódi politikai projektjének megalkotására az 1848–49-es forradalom idején került sor. A reformokat Al. I. Cuza kezdeményezte, a modern román állam megalakulása után. A függetlenség kivívását követően a román állam elnyerte nemzeti szuverenitását és a királysággá való alakulás lehetőségét. Az egyesülés hozzájárult a demokrácia politikai rendszerként való elfogadásához az egységes román nemzetállam létrejötte után.